

Pasáž Alfa – divadlo Semafor

S námi za poznáním Prahy! Praha a rok 1968

i Pro 60. léta byl charakteristický vzestup malých scén, tzv. „divadel malých forem“. Začala vznikat na přelomu 50. a 60. let a často využívala dlouhou dobu neobsazené starší sály většinou na Václavském náměstí a v jeho okolí, které bylo před válkou tradičně centrem pražské zábavy.

K nejvýznamnějším patří **divadlo Semafor**, které dlouhá léta sídlilo v pasáži Alfa (dříve a dnes opět Stýblova pasáž). Název divadla Semafor byl odvozen od slov SEdm Malých FOrem, což mělo signalizovat cíl divadelníků věnovat se co nejširšímu spektru uměleckých žánrů. Autorská dvojice **Jiří Suchý** (na obrázku muž ve slamáku) a **Jiří Šlitr** (sedící muž s buňkou) tvořila novou formu hudebního divadla s prvky kabaretu, jazzu, muzikálu, improvizace a úmyslně nehereckého projevu. Důležitou součástí představení byl kontakt s publikem, a to jak přímý formou otevřené komunikace tak nepřímý prostřednictvím důvtipných jinotajů. Díky své hudební i textové originalitě se písničky Semaforu brzo „osamostatnily“ a staly se dodnes živou součástí všeobecné české hudební kultury. Tragická smrt Jiřího Šlitra za nevyjasněných okolností v prosinci 1969 ukončila nejslavnější etapu Semaforu a svým způsobem také symbolizovala konec zlaté éry 60. let na pražských hudebních jevištích.

Uvolněná atmosféra 60. let přispěla také k nebyvalému rozkvětu české **populární hudby**. Vedle do té doby dominantní formy swingových tanečních orchestrů se sólovými zpěváky se začaly

objevovat skupiny hrající big-beat, rock-and-roll, country a jiné „západní“ proudy populární hudby. Důležitou roli v tomto přibližování se světu hrál poslech oblíbeného Radia Luxemburg.

S rokem 1968 je v české populární hudbě zvláště spojena skupina **Golden Kids**, jejíž členové vystupovali původně v **divadle Rokoko** (Václavské nám. 38). Golden Kids kypěli energií a mládím a vnesli do etablované hudební scény čerstvý vítr. Příčinou brzkého rozpadu skupiny (působila od listopadu 1968 do února 1970) byl zákaz vystupování pro **Martu Kubišovou**, nejpopsalnější zpěvačku roku 1968, za její otevřené sympatie pro A. Dubčeka a postoje po vpádu vojsk Varšavské smlouvy.

Vojenská invaze do Československa dala vzniknout také českému **protestsongu**. Jeho hlavním představitelem byl **Karel Kryl** (1944-1994), který se proslavil titulem „Bratříčku, zavírej vrátka“. Píseň vznikla bezprostředně po vpádu vojsk a krátkou dobu se dokonce vysílala i v rádiu.

*Prší a venku se setmělo,
tato noc nebude krátká,
beránka vlku se zachtělo,
bratříčku, zavřel jsi vrátka?*

(refrén nejslavnější písně K. Kryla)

? Otázky, úkoly, tipy

V paláci Adria na Národní třídě sídlil od r. 1959 soubor Laterna Magika, který na tehdejší dobu velmi originálním způsobem propojoval filmovou projekci, tanec, hudbu a světelné efekty. Představení LM je dnes možné spatřit na bývalé Nové scéně Národního divadla.

1 Ve svém původním sídle na Anenském náměstí dosud hraje Divadlo Na zábradlí, kde jako kulisák, dramatik a dramaturg působil v 60. letech Václav Havel. Na této scéně se rozvíjelo české absurdní drama. Jakými dramatickými prostředky tato forma vystihovala stav společnosti?

2 V jakém kontextu vznikaly protestsongy v jiných zemích? Jaké znáte jeho představitele a o čem zpívali?

Passage Alfa – Theater Semafor

Mit uns Prag begegnen! Prag und das Jahr 1968

i Charakteristisch für die 60er Jahre war der Aufstieg kleiner Bühnen, der sog. „Theater der kleinen Formen“. Sie entstanden Ende der 50er, Anfang der 60er Jahre und nutzten häufig schon länger leer stehende ältere Säle meist am Wenzelsplatz (Václavské náměstí) und in seiner Umgebung, wo vor dem Krieg das Zentrum der Prager Unterhaltungsindustrie war.

Zu den bedeutendsten gehörte das **Theater Semafor**, das lange Jahre in der Passage Alfa (früher und heute wieder Stýblova pasáž) seinen Sitz hatte. Der Name Semafor (Ampel) wurde abgeleitet von den Wörtern SEdm MALých FOrem (sieben kleine Formen), womit angedeutet werden sollte, dass das Theater ein möglichst breites Spektrum von künstlerischen Genres abdecken wollte. Das Autorenduo **Jiří Suchý** (der Mann im Strohhut auf dem Bild) und **Jiří Šlitř** (sitzend mit Melone) schuf eine neue Form von Musiktheater mit Elementen aus Kabarett, Jazz, Musical, Improvisation und absichtlich nicht-schauspielerischen Vorträgen. Wichtiger Bestandteil der Aufführung war der Kontakt mit dem Publikum, sowohl in offener Kommunikation als auch indirekt durch witzige Allegorien. Musik und Texte der Semafor-Lieder waren so originell, dass sie sich bald „verselbständigten“; sie wurden zu einem lebendigen Teil der allgemeinen tschechischen Musikkultur und sind es bis heute. Der tragische Tod von Jiří Šlitř unter ungeklärten Umständen im Dezember 1969 beendete diese berühmteste Etappe des Semafor und symbolisierte gewissermaßen auch das Ende der goldenen 60er Jahre auf den Prager Bühnen.

In der gelösten Atmosphäre der 60er Jahre blühte auch die tschechische **Popmusik** auf wie noch nie. Neben den bis dahin dominierenden Swing-Tanz-Orchestern mit Solosängern erschienen nun

Gruppen, die Big Beat, Rock and Roll, Country und andere „westliche“ Popmusikströmungen spielten. Auch die Hörgewohnheiten spielten bei dieser Annäherung an die Welttrends eine Rolle. Besonders beliebt war Radio Luxemburg.

Eine besondere Verbindung mit dem Jahr 1968 hat in der tschechischen Popmusik die Gruppe **Golden Kids**. Sie trat ursprünglich im **Theater Rokoko** (Wenzelsplatz 38) auf. Die Golden Kids sprühten vor Energie und brachten einen jugendlich-frischen Wind in die etablierte Musikszene. Grund für den frühen Zerfall der Gruppe (es gab sie von November 1968 bis Februar 1970) war das Auftrittsverbot von **Marta Kubišová**, der populärsten Sängerin des Jahres 1968, nachdem sie ihre Sympathie für A. Dubček und ihre ablehnende Haltung zum Einmarsch der Warschauer-Pakt-Truppen öffentlich bekundet hatte.

Die militärische Invasion in die Tschechoslowakei führte dazu, dass auch tschechische **Protestsongs** entstanden. Der wichtigste Liedermacher war **Karel Kryl** (1944-1994), der mit dem Titel „Bratříčku, zavírej vrátka“ (Brüderchen, schließ die Tür) bekannt wurde. Das Lied entstand unmittelbar nach dem Einmarsch der Truppen und wurde sogar kurz im Radio gesendet.

*Wolken verdunkeln das Dämmerlicht,
lange Nacht mit Regenschauern,
gierig der Wolf in die Herde bricht,
Brüderchen, wie lang wird sie dauern?*

(Refrain des berühmtesten Lieds von Karel Kryl und deutsche Nachdichtung)

Jonás a Týpěl-Tangl

Karel Kryl

? Fragen, Aufgaben, Tipps

Im Adria-Palast an der Nationalstraße (Národní třída) hatte ab 1959 das Ensemble **Laterna Magika** seinen Sitz. Es verband auf damals sehr originelle Weise Filmprojektion, Tanz, Musik und Lichteffekte. Die Vorstellungen der Laterna Magika kann man heute auf der ehemaligen Neuen Bühne des Nationaltheaters sehen.

1 An seinem ursprünglichen Sitz auf dem St.-Anna-Platz spielt bis heute das Theater am Geländer (**Divadlo Na zábradlí**). Hier arbeitete in den 60er Jahren Václav Havel als Kulissenschieber, Dramatiker und Dramaturg. Auf dieser Bühne entstand das tschechische absurde Drama. Mit welchen dramatischen Gestaltungsmitteln drückte diese Theaterform den Zustand der Gesellschaft aus?

2 In welchem Kontext entstanden in anderen Ländern Protestsongs? Welche Liedermacher oder Sängerinnen dieses Genres kennt ihr? Worüber singen sie?